

XIV. YÜZYIL BAŞLARINDA YAKIN DOĞU

İLHANLILAR:

- Cengiz İmparatorluğu'nun İran'da egemen olan parçasıdır.
- Alamut Kalesi'ni ele geçirerek Batınlılığı ortadan kaldırmışlardır.
- Abbasilere son vermişlerdir.
- Köseadağ Savaşı ile Türkiye Selçuklu Devleti'ni ve Anadolu'yu egemenlik altına almışlardır.
- Gazan Han zamanında İslamiyet'i kabul etmişlerdir.

ALTIN ORDA:

- Batuhan tarafından Karadeniz'in kuzeyinde kuruldu.
- Rusların güneye inmesini engellediler.
- Timur saldırıları sonucu yıkıldılar.

NOT: Ayrıntılı bilgi için bakınız: [KPSS TARİH DERS NOTLARI KONU 3](#)

MEMLUKLER:

- Aybek tarafından 1250'de Mısır'da kuruldu.
- Moğol istilasını durdurdukları için (Ayn-ı Calut Savaşı) siyasi açıdan,
- Baharat yolunu kontrol ettikleri için ekonomik açıdan,
- Halifeliği korudukları için dini açıdan
- Osmanlı Devleti İstanbul'u fethedene kadar Türk-İslam dünyasının en güçlü devletidir.
- Yavuz'un Ridaniye Seferi ile yıkıldılar.

TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİ:

- Süleyman Şah tarafından İznik'te kuruldu.
- 1243 Köseadağ Savaşı ile İlhanlılara tabi oldu.
- Sultan III. Mesut'un ölümü ile yıkılmıştır.
- 14. Yüzyıl başlarında yıkılma sürecindedir. Selçukluların dağılması Anadolu'da ikinci beylikler Dönemi'ni başlatan şeydir.

NOT: Ayrıntılı bilgi için bakınız: [KPSS TARİH DERS NOTLARI KONU 5](#)

BİZANS (DOĞU ROMA) İMPARATORLUĞU:

- İmparatorluk çöküş dönemine girmiştir.
- **Tekfur** adı verilen valiler merkezi dinlememekte halka zulüm yapmaktadır.

TRABZON RUM İMPARATORLUĞU:

- IV. Haçlı Seferi sırasında Haçlılar İstanbul'u ele geçirince İstanbul'dan kaçan Rumlar tarafından kurulmuştur.

NOT: IV. Haçlı Seferi sırasında yaşananlar Katolikler ile Ortodokslar arasındaki ayrılıkları iyice derinleştirmiştir.

- Fatih Sultan Mehmet tarafından 1461 yılında son verilmiştir.

OSMANLI DEVLETİ'NİN KISA SÜREDE BÜYÜMESİNİN NEDENLERİ

- Bizans sınırında kurulmuş olması (Uç Beyliği) ve önüne başka bir beyliğin geçmesine izin vermemesi
- En baştan itibaren yönünü batı'ya dönerek **Gaza ve Cihat** politikası benimsemesi

NOT: **Gaza**, din adına yapılan savaşların genel adıdır. **Cihat** ise dini yaymak için yapılan savaşlardır.

DİKKAT: Kavramların arasındaki küçük farka takılmadan **her ikisinin de Müslümanların Müslüman olmayanlarla yaptıkları mücadele** olduğuna odaklanmalıyız. Bu konu Kuruluş Dönemi ile ilgili sorularda çok defa karşımıza çıkar. **Bir örnekle açıklayalım:** Osmanlıların Bizans'tan Bursa'yı alması **gaza** ve **cihattır**. Ama Osmanlıların Karesioğullarını topraklarına katması ikisi de değildir ve **Gaza** ya da **cihat** politikası benimsediklerini göstermez.

- Benimsenen **gaza** ve **cihat** ideolojisi hem Anadolu'daki, hem de Anadolu'ya yeni gelen **Türk göçünü** üzerine çekmesini sağlamıştır.

- Benimsenen gaza ve cihat ideolojisi Anadolu'daki **dini-iktisadi grupların desteğini** almasını sağlamıştır.
- Merkeziyetçi yönetim benimsemesi

DİKKAT: Merkeziyetçi yönetim anlayışı, Osmanlı Devleti'nin daha önceki Türk Devletlerinden ayıran en büyük farktır.

- Devlet yöneticilerinin yetenekli olması
- Bizans'ın siyasi karışıklık içinde olması
- Anadolu'da güçlü bir devletin yer almaması
- Başarıyla ve birlikte uygulanan İskân ve istimalet politikası politikasının uygulanması

NOT: İskân, yerleştirme, şenlendirme anlamlarına gelir. Rumeli'de fethedilen topraklara Anadolu'dan getirilen Türklerin yerleştirilmesidir.

NOT: İstimalet, Hoşgörü, gönlü alma politikasıdır. Fethedilen bir bölgede din ayrımı yapılmaksızın halka din ve ibadet özgürlüğü sağlanmasıdır.

- Anadolu beylikleri ile iyi geçinmesi
- Beylikleri ile mücadele edilmemesi
- Avrupa'da **Feodalite rejiminin** bulunması
- Avrupa'da meydana gelen yüzyıl Savaşları'nın (İngiltere-Fransa) Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'daki ilerleyişinin hızlandırması

OSMANLI'NIN KURULUŞUNDA DESTEK VEREN DİNİ-İKTİSADİ GRUPLAR

- Ahiyan-ı Rum (Anadolu Ahileri)
- Gaziyan-ı Rum (Anadolu gazileri)
- Abdalan-ı Rum (Anadolu dervişleri)

NOT: Abdallar ya da dervişler **Alperenler** olarak da karşımıza çıkabilir. **Alp+Eren** iki kelime ve iki anlayış birleşmiştir. Oğuz'un Alp'i ile derviş birleşmiş, **savaşçı ermiş, eren** ortaya çıkmıştır.

- Bacıyan-ı Rum (Anadolu kadınları)
- Fakıyan-ı Rum (Bilim adamları)

KAYI BOYU'NUN ANADOLU'YA GELİŞİ VE OSMANLI DEVLETİ'NİN KURULUŞU

- Osmanlı Devleti, Oğuzların **Bozok** kolunun, **Günhan** soyunun, **KAYI BOYU** tarafından kurulmuştur.
- Kayılar, Orta Asya'daki Moğol baskısından dolayı başlarında **Ertuğrul Gazi** varken Türkiye Selçuklu hükümdarı **I. Alâeddin Keykubat** zamanında Anadolu'ya gelerek Ankara'nın batısındaki **Karacadağ** bölgesine yerleştirildi.
- Daha sonra bir **uç bölgesi** olan **Söğüt-Domaniç** yöresine yerleştiler.

DİKKAT: Yakın zaman kadar 1299 tarihi Osmanlı Devleti'nin kuruluş tarihi olarak kabul edilmekteydi. Ancak Şu an kullanılan MEB ders kitaplarına göre kabul gören görüş **Halil İnalcık'ın görüşüdür.**

Halil İNALCIK'a göre Osmanlı Devleti'nin kuruluş tarihi **1302 yani KOYUNHİSAR (BAFEON) SAVAŞI'DIR.**

Çünkü:

1. Küçük bir aşiret beyinin İmparatorluk ordusuna karşı kazandığı bu başarı onu karizmatik bir lider olarak ortaya çıkarmış,
2. Anadolu Türkleri tarafından tanınmasını sağlamış,
3. Böylece bir hanedan kurucusu konumuna getirmiştir.

OSMAN BEY DÖNEMİ (1281-1326)

- Osman Bey'in lakabı; Fahrüddin'dir.
- 1291 yılında Karacahisar'ı alıp beyliğin merkezini buraya taşıdı.
- 1298 yanında Yarhisar, Bilecik ve İnegöl'ü fethetti.
- 1302 yılında Bizans ile (Bafeon) Koyunhisar Savaşı yapıldı.

NOT: Koyunhisar Savaşı ilk **Osmanlı-Bizans savaşıdır.** Osmanlı Devleti kazanmıştır.

- Osman Bey Şeyh Edebali'nin kızı Bala Hatun ile evlenmiştir.
- 1231 tarihinde Mudanya fethedilmiş Osman Bey bu savaşta rahatsızlandığı için görevi oğluna vermiştir.
- Osman Bey'in mezarı Bursa'da, **Gümüşlü Kümbet** olarak adlandırılır.
- Osman Bey döneminde ilk defa bac adı verilen vergi alındı.

NOT: Bac pazardaki üründen alınan vergidir

- İlk **Kadı** ataması yapıldı. Dursun Fakih Karacahisar'a atandı.
- İlk defa bakır para bastırıldı.
- İlk defa tımar sistemi uygulandı.
- İlk Kale Fethi yapılmıştır Kulaca Hisar Kalesi

ORHAN BEY DÖNEMİ (1326-1362)

- Orhan Bey'in lakabı; İhtiyarüddin'dir.
- 1326 tarihinde **Bursa** fethedilmiş; **Osmanlı Devleti'nin ilk başkenti** yapılmış ve Bey sancağı ilan edilmiştir.
- 1329 tarihinde (Palekanon) Maltepe Savaşı yapıldı ve kazanıldı.
- 1330 tarihinde İznik fethedildi. İznik'ten ilk **Cizye vergisi** alındı.

NOT: Cizye vergisi, Askerlik çağındaki gayrimüslim erkeklerden alınan baş vergisidir.

NOT: Koyunhisar savaşı, Bursa'nın fethine; Maltepe Savaşı ise İznik ve İzmit'in fethinine zemin hazırlamıştır.

- 1345 tarihinde **Karesioğulları Beyliği** alındı. ve Osmanlı Devleti Deniz gücü elde etti, Rumeli'ye geçiş hızlandı.

NOT: Böylece **Anadolu Türk birliğini sağlamak için ilk adım** atılmıştır. Ayrıca Karesioğullarının alınması **Gaza ve cihat politikası izlendiği anlamına** gelmez.

- 1353 tarihinde Osmanlı Devleti'nin Rumeli'deki ilk toprağı olan **Çimpe Kalesi** alındı.

ORHAN BEY DÖNEMİNDE DEVLET ÖRGÜTLENMESİ İLE İLGİLİ GELİŞMELER;

- İlk gümüş para (**akçe**) bastırıldı.
- İlk cami olan **İznik Hacı Özbek Cami** yaptırıldı.
- İlk Saray olan **Bey Sarayı** Bursa'da yaptırıldı.
- İlk medrese açıldı. **İznik Orhaniyesi**
- İlk **vezir** ataması yapıldı. Alaaddin Paşa
- İlk **müderris** atama yapıldı. Davud'u Kayseri
- İlk kez **Divan** kuruldu.
- İlk **tersane** Karamürsel'de kuruldu.
- İlk kez Bursa'da **imarethane** açıldı.
- İlk kez Rumeli'ye geçildi. (Çimpe Kalesi)
- İlk kez Bedesten açıldı.
- Yaya ve Müsellem adında **ilk düzenli Osmanlı ordusu** kuruldu.
- İlk kez Cenevizlilere kapitülasyonlar verildi. ! (1352)

DİKKAT: Devlet örgütlenmesi konusunda yapılan tüm bu çalışmalardan dolayı Osmanlıları Aşiret düzeninden beylik düzenine geçiren hükümdar Orhan Bey olmuştur.

I. MURAT DÖNEMİ (1362-1389)

BALKANLAR'DAKİ FETİHLER

- 1363 tarihinde Bizans-Bulgar ittifakına karşı **Sazlıdere Savaşı** kazanıldı ve Edirne fethedildi.

NOT: Sazlıdere Savaşı'ndan sonra **ile kez iskân siyaseti** uygulanmaya başladı.

- 1364 tarihinde Haçlılar ile **Sırpsındığı (I.Çirmen) Savaşı** yapıldı. Bu zaferden sonra Edirne'nin güvende olduğuna karar veren Osmanlılar, **başkenti Edirne'ye taşıdı**.

NOT: Sırpsındığı, Osmanlı ile Haçlılar arasında yapılan ilk savaştır.

- 1371 tarihinde **II.Çirmen Savaşı** yapıldı. Sırp'lar mağlup edildi.

- 1386'da Şahin Paşa komutasındaki Osmanlı kuvvetleri **Ploşnik'te yenilgiye uğradı.**

NOT: Ploşnik bozgunu Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'da aldığı **ilk yenilgidir.** Bu yenilgiden cesaret bulan Haçlılar Osmanlılar'ı Balkanlar'dan atmak için harekete geçmiş ve **I.Kosova Savaşı** olmuştur.

- 1389 tarihinde **I. Kosova zaferi** kazanıldı.

NOT: Osmanlılar ilk kez bu savaşta top kullanmışlardır.

NOT: I. Murat savaş meydanında öldürülmüştür. Savaş meydanında hayatını kaybeden **ilk ve tek Osmanlı Sultanı I.Murat'tır.**

NOT: İlk defa bir savaşta Osmanlı'ya beylikler tarafından destek gönderilmiştir.

ANADOLU TÜRK BİRLİĞİNİ SAĞLAMAK İÇİN ATILAN ADIMLAR

DİKKAT: I. Murat Anadolu Türk birliğini sağlamak için bazı adımlar atmıştır. Ancak bunu yaparken **beyliklerle mücadele etmemeye, zor kullanmamaya** dikkat etmiş; fırsatları değerlendirmiştir.

- 1362 tarihinde Ankara, isyan eden ahilerin elinden tamamen alındı.
- Germiyanogulları**'ndan çeyiz yoluyla Kütahya, Simav, Tavşanlı, Emet alınmıştır.
- Hamitoğulları'ndan ise para karşılığı Beşşehir, Isparta, Yalvaç, Akşehir alınmıştır.
- Karamanlarla ilk kez savaşılmıştır.

DEVLET ÖRGÜTLENMESİ İÇİN ATILAN ADIMLAR

- Rumeli Beylerbeyliği** kuruldu. Merkezi **Manastır**, ilk atanan Beylerbeyi de Lala Şahin Paşa'dır
- Edirne'de **Kapıkulu Ordusu** (Yeniçeri Ocağı, Acemi Oğlanlar Ocağı, Topçu Ocağı) kuruldu.

- Bu orduya kaynak temin etmek için **Pençik Sistemi** uygulanmaya başlamıştır.

NOT: **Pençik sistemi**, Penç, Farsçada beş demektir. Savaş esirlerinden beşte biri devletin hakkı olarak alınması, kısa bir eğitimin ardından yeni kurulan Kapıkulu ordusunda asker olarak kullanılmasıdır.

- Veraset anlayışında ilk kez değişikliğe gidilmiştir. Yapılan bu değişiklik: "Ülke hanedanın ortak malıdır." yerine "**Ülke hükümdar ve oğullarındır.**" anlayışı getirilmiştir.

YORUM 1: Böylece Osmanlı Devleti'nin ilk devirlerden itibaren **Merkeziyetçi anlayışı** güçlendiren adımlar attığını görüyoruz.

YORUM 2: Yapılan bu değişiklik **veraset sistemini düzenli hale getirmez. Taht kavgalarını da bitirmez. Ancak azaltır.**

- İlk kez sadrazamlık (Veziriazamlık) makamı kuruldu. İlk sadrazam Çandarlı Halil paşa oldu.

NOT: Sadrazam bugünkü **başbakan**a karşılık gelir.

- Defterdarlık makamı kurularak, ilk mali teşkilat oluşturuldu.

NOT: Defterdar, bugünkü **maliye bakanına** karşılık gelir.

- İlk kazaskerlik makamları kurulmuştur.

NOT: Kazasker ise bugünkü **adalet ve milli eğitim bakanıdır.**

- Sultan, Hüdavendigar, Gazi, Hünkar unvanlarını kullanmıştır.

NOT: Sultan unvanını ilk kullanan Osmanlı padişahı, I. Murat olmuştur.

DİKKAT: Devlet yönetimi ile ilgili çok ciddi adımların atıldığı I. Murat dönemi, **Osmanlıların beylik düzeninden devlet düzenine geçtikleri dönem** olmuştur.

I. BAYEZİD DÖNEMİ (YILDIRIM BAYEZİD) (1389-1402)

- I.Bayezit'in lakabı, Yıldırımdır.
- 1396 tarihinde Haçlılara karşı yapılan **Niğbolu Savaşı** kazanıldı ve Halife Bayezit'e Sultan-ı İklım-i Rum unvanını verdi. (Anadolu'nun sultanı)

NOT: Niğbolu zaferi, Yıldırım Bayezid'in en büyük başarısıdır. **Yıldırım, bu zaferle;**

1. Türk-İslam dünyasında büyük üne kavuşmuştur. Bu başarı da Timur'un onu kendisine rakip olarak görmesine neden olmuştur.
 2. Ayrıca bu zaferden sonra Batı'dan bir tehdit gelmeyeceğine karar veren Yıldırım, Anadolu Türk birliğini sağlamak için Anadolu'ya yönelmiştir.
- 1391-1401 yılları arasında **İstanbul dört kez kuşatılmış;** kuşatmalar da kullanılmak üzere **Güzelcehisar** (Anadolu Hisarı) yaptırılmıştır.)

NOT: İstanbul'u kuşatan ilk Osmanlı padişahı Yıldırım Bayezit olmuştur.

- Germiyanogulları, Aydınoğulları, Candaroğulları, Menteşeoğulları, Saruhanogulları alınmış; **Böylece ilk kez Anadolu Türk siyasi birliği büyük ölçüde sağlanmıştır.**

YORUM 1: Yıldırım Bayezid'in hangi beylikleri aldığını ezberlemek yerine hangilerini almadığını odaklanmalıyız. Bunlar **Karesioğulları, Dulkadiroğulları ve Ramazanoğulları.**

YORUM 2: Bu bilgi aynı zamanda Ankara Savaşı'ndan sonra hangi beyliklerin tekrar kurulduğu konusunda da işimize yarayacaktır.

- **Anadolu Beylerbeyliği** kuruldu. Anadolu eyaletinin merkezi **Kütahya**'dır.
- **Bursa Ulu Cami** yapıldı.
- **Gelibolu'da Tersane** açılmıştır.

- Yıldırım Bayezid ilk kez **cülus bahşişi** dağıtan padişah'tır.

NOT: **Culus**, padişahların tahta çıkışı demektir. **Cülus bahşişi** ise tahta çıkan padişahın yeniçerilere dağıttığı paradır.

- **Timur'la Yıldırım Bayezid** arasında 1402 tarihinde **Ankara Savaşı** yapılmış ve savaş kaybedilmiştir.

ANKARA SAVAŞI

SAVAŞIN NEDENLERİ

- Her iki hükümdarın da Türk İslam liderliğini ele geçirmek istemesi
- Çin üzerine sefere çıkacak olan Timur'un arkasına güçlü bir devlet bırakmamak istemesi
- Karakoyunlu Hükümdarı Kara Yusuf ile Bağdat hükümdarı Ahmet Celayir'in Yıldırım Bayezid'i kışkırtması
- Yıldırım Bayezid'in son verdiği Anadolu beylerinin Timur'u kışkırtması
- Timur'un Sivas'ı yağmalaması
- İki hükümdar arasındaki karşılıklı hakaretler içeren mektuplaşmalar

SAVAŞIN SONUÇLARI

- Osmanlı Devleti yenildi.
- Yıldırım Bayezit ve oğlu Mustafa Timur'a esir düşmüşlerdir. Yıldırım Bayezid bu esaret sırasında ölmüştür.

NOT: Yıldırım Bayezit, Osmanlı Devleti'nde esir düşen ilk ve tek padişah'tır

- Timur, Osmanlı topraklarını Yıldırım Bayezid'in çocukları arasında paylaştırdı. Böylece Osmanlı Devleti, 11 yıllık **Fetret Devri**'ne girdi
- Timur Anadolu Türk beyliklerini yeniden kurdu. Böylece Anadolu Türk siyasi birliği bir kez daha bozuldu.
- Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki ilerleyişi durdu.
- İstanbul'un fethi gecikti.

FETRET DEVRİ

- 1402 Ankara Savaşı ile başlayıp 11 yıl boyunca devam eden kardeşler arası taht kavgaları dönemidir.
- Fetret Devri'nde Bayezit'in çocukları Süleyman, İsa, Musa ve Mehmet Çelebi birbirleriyle taht mücadelesi etmiş; En son kardeşlerini yok eden **Mehmet Çelebi** Osmanlı tahtını ele geçirmiştir.
- Fetret Devri'nde Osmanlı Devleti özellikle **Anadolu** siyasi, sosyal ve ekonomik açıdan büyük bir karışıklığın içine düşmüş; Osmanlı Devleti **yıkılmanın eşiğinden dönmüştür**.

NOT: Çelebi Mehmet, Osmanlı Devleti'ni yıkılmaktan kurtardığı için **Osmanlı Devleti'nin ikinci kurucusu** olarak kabul edilir.

DİKKAT: Fetret Devri'nde Anadolu'da büyük toprak kayıpları ve karışıklık yaşanırken Balkanlarda büyük kayıplar olmamıştır. **Bunun nedenleri;** Uygulanan **İskân siyaseti**, Uygulanan **istimalet siyaseti** ve **Akıncı birliklerinin** görevlerinin başında olmasıdır.

NOT: Ankara Savaşı'ndan sonra bir süre pençik yapılamadığı için **Devşirme Sistemi'ne** geçildi.

I. MEHMET (ÇELEBİ) DÖNEMİ (1413-1421)

- Osmanlı Devleti'nin ikinci kurucusudur.
- 1416 tarihinde Venedik ile ilk deniz savaşı olan **Çalibey Savaşı** yapılmış Osmanlı yenilgiye uğramıştır.
- **Şeyh Bedrettin isyanı** çıkmıştır.

NOT: Osmanlı tarihinin **ilk dini ve toplumsal nitelikli ayaklanması** Şeyh Bedrettin isyanıdır. Bu isyan **Fetret devri'nin siyasi ve sosyal karışıklığından** faydalanmıştır.

- **MUSTAFA ÇELEBİ OLAYI;** Timur'a esir düşmüş olan Mustafa Çelebi, Timur'un ölümü üzerine serbest kalmış ve Bizans'ın desteği ile abisine karşı isyan etmiştir. Başarılı olamayan Mustafa Çelebi Bizans'a sığınmıştır.

II. MURAT DÖNEMİ (1421-1451)

- Padişah-ı Alem Penah (Cihan halkının sığındığı Ulu hükümdar)
- Önce amcası Mustafa Çelebi isyanı; (**Düzmece Mustafa olayı**) Ardından kardeşi şehzade Mustafa'nın isyanı ile uğraşmıştır.
- Düzmece Mustafa Olayı'nda Bizans'ın parmağı olduğu için İstanbul'u kuşatmıştır.

NOT: İstanbul'u kuşatan ikinci Osmanlı padişahıdır.

- 1430 tarihinde Venedik ile savaş yapılmıştır. (**Güvercinlik Savaşı**)
- 1440-1444 yılları arasında Osmanlı kuvvetleri Balkanlarda ard arda yenilgiler almıştır. Bu yenilgilerden en önemlisi **1443** tarihinde Haçlılar ile yapılan **İzadi Derbendi Savaşı**'dır.

NOT: II. Murat Dönemi'nde Osmanlılar güçlü bir ittifak ile karşı kaşıyadır. Bu ittifakın başında **Macar Kralı Ladislas ve Erdel Beyi Hünyadi Yanoş** vardır.

- Bu yenilgilerin ardından Haçlılarla 1444 **Edirne-Segedin** antlaşması imzalayan II.Murat, tahtı oğlu II. Mehmet'e bırakmıştır.

NOT: Edirne-Segedin Antlaşması, Osmanlı Devleti'nin Haçlılarla imzaladığı ilk antlaşmadır.

NOT: Kendi isteğiyle tahttan çekilen ilk ve tek Osmanlı padişahı II.Murat'tır.

- Osmanlı tahtına 12 yaşında bir çocuk çıkınca Haçlılar anlaşmayı bozarak harekete geçti. Bunun üzerine II. Murat tahtı oğlundan geri aldı.

NOT: Bu süreçte II. Mehmet'e karşı **Buçuktepe isyanı** çıkmıştır. **İlk Yeniçeri isyanıdır**.

- 1444 Tarihinde **Varna Savaşı** yapıldı
- 1448 tarihinde Haçlılar ile **II.Kosova Savaşı** yapıldı. Böylece Osmanlı'nın Balkanlardaki hâkimiyeti kesinleşti.
- I.Murat Hayır babası olarak bilinir.